

Kanta-Hämeen hyvinvointialueen vanhusneuvosto

Kannanotto 2/2026, 27.03.2026

Asia **Vastaus valtuustoaloitteeseen koskien yhteisöllisen asumisen sisältöä**
Aluevaltuusto 28.10.2025 § 97

Vastaus valtuustoaloitteeseen koskien käyttövaran säätämistä yhteisölliseen asumiseen

Aluevaltuusto 28.10.2025 § 98

Valmistelijat

Nordström Soila, puheenjohtaja
Snellman-Tenhunen Pirjo-Liisa, 1. varapuheenjohtaja
Mäkelä Lea, 2. varapuheenjohtaja

Vanhusneuvosto on hyvinvointialueesta säädetyn lain (L 611/2021, § 32) sekä Kanta-Hämeen hyvinvointialueen vanhusneuvoston toimintasäännön nojalla käsitellyt yhteisölliseen asumiseen liittyviä valtuustoaloitteita kokouksessaan 27.03.2026, § 13 ja § 14. Se on myös kuullut jäsentensä kautta kuntien vanhusneuvostoja, samoin kuin Hämeen eläkeläisjärjestöjen neuvottelukunta HENE: a.

Tehdyt valtuustoaloitteet liittyvät keskeisesti yhteisöllisen asumisen palvelujen piirissä olevien elämänlaatuun, toinen sosiaalisten suhteiden ylläpitämisen ja kehittämisen kautta, toinen taloudellisen turvallisuuden ja riittävän käyttövaran kautta. Vanhusneuvosto käsitteli asiaa kokonaisuutena ja ottaa tässä kantaa kumpaankin valtuustoaloitteeseen.

Vanhusneuvosto pitää tärkeänä, että sosiaalihuoltolain mukaista yhteisöllistä asumista kehitetään vahvistamalla ikääntyneiden sosiaalisen kanssakäymisen mahdollisuuksia suunnitelmallisesti ja vahvalla osaamisella, sekä määrittämällä näiden asumispalvelujen piirissä oleville riittävä taloudellinen käyttövara.

Yhteisöllinen asuminen on, kuten hyvinvointialueelta saaduissa vastauksissakin todetaan, suhteellisen uusi ikääntyneiden asumisen palvelumuoto. Lainsäädännössä olisi vielä selkeyttämisen tarvetta ja toiminnan valvonta on jotakuinkin epäselvää. Valtakunnallisten linjausten mukaisesti yhteisöllistä asumista pyritään Kanta-Hämeen hyvinvointialueella lisäämään, samalla kun ympärivuorokautista palveluasumista vähennetään. Yhteisöllinen asuminen on pääsääntöisesti toivottu palvelumuoto, mutta uusi palvelu ja yhteisöllisen asumisen paikkojen lisääminen ympärivuorokautisten kustannuksella, on herättänyt suurta huolta alueen ikääntyneissä ja heidän läheisissään. On huomattava, että ympärivuorokautisen hoidon piirissä olleella ikääntyneellä ei juuri koskaan ole edellytyksiä siirtyä kevyemmän palvelun piiriin.

Uusista palveluista tarvitaan aina kokemuksia, systemaattista ja tiivistä palautteen keräämistä niin asukkailta itseltään kuin heidän läheisiltäänkin, samoin henkilöstöltä ja yhteistyökumppaneilta, jotta palvelu mahdollisimman pian täyttäisi sille asetetut määrälliset ja laadulliset tavoitteet. Tämä kehittämistyö jatkuu hyvinvointialueella tulevana vuosina osana ikääntyneiden asumispalvelujen kokonaisuuden kehittämistä.

Vanhusneuvostossa nousi valtuustoaloitteiden käsittelyn yhteydessä esiin havaintoja ja huolenaiheita yhteisöllisestä asumisesta laajemmin, yksiköiden sijainnista ja tilaratkaisuista aina henkilöstömitoitukseen ja -rakenteeseen asti. Eniten huolta herättävät todelliset mahdollisuudet saada apua öiseen aikaan. Vanhusneuvosto seuraa yhteisöllisen asumisen toteuttamista ja kehittämistä tiiviisti ja ottaa tarvittaessa ratkaisuihin laajemmin kantaa jatkossa.

Nyt tehdyt valtuustoaloitteet ovat rajattuja, mutta ne tuovat esiin kaksi ongelmaa, jotka yhteisöllisen asumisen palveluissa on alkuvaiheessa havaittu. Näihin liittyen vanhusneuvosto toteaa:

1. Yhteisöllisen asumisen palveluja tuotetaan hyvinvointialueen omissa sekä yhteistyökumppaneiden yksiköissä. Tästä seuraa väistämättä, että toiminta ei ole tasalaatuista. Hyvinvointialueelta saadussa vastauksessa on kuvattu vallan mallikasta SKE-toimintaa ja todetaan, että toiminnan tulee olla monipuolista, tavoitteellista ja sitä pitää jatkuvasti kehittää. Näin nimenomaan tulee olla. Riski sille, että yksiköiden välillä on suuriakin eroja tämän lakisääteisen toiminnan sisällössä ja laadussa, on kuitenkin todellinen ja vakavasti otettava. Yksikkökohtaisia suunnitelmia ja toteuttamista tulee säännöllisesti, huolella ja kriittisesti seurata ja tehdä tarvittavat muutokset.
2. SKE-toiminta on keskeinen väline pyrittäessä vähentämään ikääntyneiden yksinäisyyttä. Yksinäisyyden kokemus on jo pitkään tunnistettu todella merkittäväksi ikääntyneiden elämänlaatuun negatiivisesti vaikuttavaksi tekijäksi. Ikääntyneiden mielenterveyden ongelmat, masentuneisuus, jopa itsemurhien määrä on Suomessa edelleen huolestuttavalla tasolla ja itsemurhia valitettavasti tehdään myös asumispalveluyksiköissä. Sosiaalisen kanssakäymisen edistäminen vahvalla, nimenomaan tämän osa-alueen ammatillisella osaamisella, on yksinäisyyden ehkäisemisessä ja yksinäisyyden kokemuksen hälventämisessä keskeistä.
3. Ikääntymisen myötä ihmisen persoonallisuuden piirteet yleensä vahvistuvat. Kaikille ei ole luontaista hakeutua oma-aloitteisesti toisten ihmisten seuraan, vaan he tarvitsevat tähän tukea. Erityisen haasteellista sosiaalinen kanssakäyminen on uudessa ja oudossa ympäristössä. Siirtyminen kodista yhteisöllisen asumisen yksikköön kuormittaa jo sinällään monin tavoin ja vaikka päätös tästä tehtäisiinkin ikääntyneen kanssa yhteisymmärryksessä, ei se poista luopumisen kokemusta.
4. Aivotutkimus on osoittanut, että sosiaaliset suhteet ja yhteinen tekeminen edistää hyvinvointia, ehkäisee jopa muistisairauksia. Yhteinen tekeminen on ydin, yhteinen tila ei riitä.
5. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammatteihin johtavaa tutkintokoulutusta on jo pidemmän aikaa pyritty viemään laaja-alaisemmaksi, työmarkkinoille joustavuutta lisäävään suuntaan. Tutkintoihin on myös lisätty runsaasti valinnaisuutta, joka tarkoittaa, että tutkintotodistuksen takaa löytyy erilaista osaamista, vaikka tutkintonimike onkin sama. Syvempää osaamista esimerkiksi sosiaalisten suhteiden merkityksestä ja SKE-toiminnasta ei kaikille sote-alan laillistetuille eikä nimikesuojatuille ammattihenkilöille koulutuksen aikana tule. On siis välttämätöntä huolella arvioida, millainen osaaminen eri yksiköissä tehtävään nimetyillä SKE-ohjaajilla todellisuudessa on. Samoin tulee taata henkilöstön

täydennyskoulutusmahdollisuudet tälläkin osa-alueella. Henkilöstön osalta ovat Suomessa viime aikoina nousseet esiin myös kielitaitoon liittyvät haasteet. Sosiaalisen kanssakäymisen edistämisen edellytys on ikääntyneiden ja ohjaajan yhteinen kieli, yhteinen ymmärrys.

6. "Seinät eivät riitä", kuuluu usein ikääntyneiden ja heidän läheistensä suulla. Tämä ei liity aina sosiaalisiin suhteisiin, vaan usein turvallisuuteen. Vaikka tehtyt valtuustoaloitteet eivät suoranaisesti tähän liitykään, asia on kuitenkin yhteisöllisen asumisen ratkaisujen ja päätösten kannalta keskeinen ja sen tulisi olla ohjaava ajatus kehittämistyössä. Turvallisuuden kokemus on ikääntyneelle ihmiselle tärkeä, ellei jopa tärkein tekijä hänen asumisensa kannalta. Luottamus siihen, että apua saa sitä tarvitessaan, tuki ja turva on lähellä, on ikääntyneelle ratkaisevaa. Yksilön kannalta se tarkoittaa palvelutarpeen huolellista arviointia. Palvelusuunnitelma tulee myös päivittää riittävän usein. Turvallisuutta lisäävän teknologian hyödyntäminen on osa kokonaisuutta ja tulee vähitellen lisäämään ikääntyneiden turvallisuuden kokemusta niin yhteisöllisessä asumisessa kuin muuallakin, mutta ikääntyneiden osalla teknologian käyttöön ottaminen voi aluksi aiheuttaa hämmennystä, pelkoakin.
7. Palvelutarvearvio ja yhteisymmärryksessä tehty palvelupäätös on avain yhteisöllisen asumisen kannalta. Tähän tulee kiinnittää erityistä huomiota, sillä yhteisöllinen asuminen on, kuten todettua, suhteellisen uusi palvelumuoto. Ikääntyneille ja heidän läheisilleen ei aina ole tullut täysin selväksi, mitä yhteisölliseen asumiseen siirtyminen tarkoittaa sisällöllisesti, eikä varsinkaan taloudellisesti. Pahimmillaan ikääntyneet, jopa heidän läheisensä, ovat päätyneet velkakierteeseen maksujen myötä. Yhteisöllisen asumisen sisältö ja maksujen muodostuminen tuleekin käydä läpi todella aukottomasti, tarvittaessa useamman asiantuntijan yhteistoimin ja riittävän monin tavoin, jotta yhteisölliseen asumiseen siirtyvälle tulee selväksi, mitä kaikkia maksuja hänelle koituu, olkoonkin, että osa maksuista olisi samoja kuin hänen kotona asuessaan.
8. Asian esittelyn yhteydessä ilmeni, että hyvinvointialueella on tehty kohtuullinen määrä päätöksiä maksujen alentamisesta ja perimättä jättämisestä. Sinällään tämä on hyvä asia. Inhimillisesti on kuitenkin aina parempi, että tällaiseen menettelyyn ei päädytä, vaan huolitaakkaa kertyvistä maksuista suhteessa maksukykyyn kevennetään ennakoivasti. Maksujen alentamisen tai poistamisen hakeminen ei myöskään ole yksinkertaista iäkkäälle asukkaalle, ei edes hänen mahdollisille läheisilleen, vaan tähän tarvitaan ohjausta ja käytännön apua hyvinvointialueen henkilöstöltä. Se kuormittaa järjestelmää, mutta ennen kaikkea lisää iäkkään ihmisen henkistä ahdinkoa.
9. Yhteisöllinen asuminen toimii parhaimmillaan toivottuna ja erinomaisena vaiheena kodin ja mahdollisen myöhemmän ympärivuorokautisen asumispalvelun välissä. Toimintakyky on yhteisöllisen asumisen vaiheessa lähtökohtaisesti vielä kohtuullinen. Näin ollen kulutusmahdollisuudet arjessa ovat toisella tasolla kuin ympärivuorokautisen asumispalvelun piirissä olevilla. Jotta nämä mahdollisuudet olisivat todellisia, tulee ikääntyneille taata riittävä käyttövara vuokran ja muiden maksujen jälkeen. Tällä on suora vaikutus ikääntyneen ihmisen elämänlaatuun ja mielen hyvinvointiin.
10. Hyvinvointialueen vastauksessa nojataan siihen, että tällä hetkellä Suomessa ei säädetä yhteisöllisen asumisen käyttövarasta eikä tällaista lainsäädännön muutosta valmistella. Monessa yhteydessä on todettu, että Kanta-Hämeessä ikääntyneen väestön määrä kasvaa nopeammin kuin Suomessa keskimäärin. Tämä esitetään yleensä uhkana ja ikääntyneet nähdään ensisijaisesti rahareikänä. Eläkeikäiset ovat kuitenkin myös merkittävä voimavara. He tuovat verorahoja Kanta-Hämeeseen, vaikka ne verotusoikeuden puuttuessa eivät suoraan hyvinvointialueen kassaan

kilahdakaan. Ikääntyneet toimivat myös merkittävässä määrin vapaaehtoistyössä, vertaistoimijoina, järjestötyössä jne. Siten he ovat myös tukemassa hyvinvointialueen palvelutuotantoa. Voisiko Kanta-Hämeen hyvinvointialue kääntää toimintaympäristöanalyysissa todetun nopean ikääntymisen voimavaraksi ja lähteä toimimaan edelläkävijänä ikääntyneiden palvelujen kehittämisessä ml. ei-lakisääteisen käyttövaran määrittäminen yhteisölliseen asumiseen.

Edellä kerrotuista syistä johtuen vanhusneuvosto pitää yhteisöllisen asumisen kehittämistä kokonaisuudessaan tärkeänä asiana ja näin ollen **puoltaa kumpaakin yhteisöllisen asumisen kehittämiseksi tehtyä valtuustoaloitetta.**